

گونه‌شناسی کلامی علائم ظهور در آخرالزمان با تأکید بر روایات بحار الأنوار

احسان بیات^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۱۱

چکیده

«علائم ظهور» یعنی حوادثی که در آستانه ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در جهان رخ می‌دهند. کتاب شریف بحار الأنوار به اقتضای جامعیت و کثرت خود در جمع روایات اهل بیت (علیهم السلام) مطالب ویژه‌ای را در بحث مهدویت ارائه نموده که روایات علائم ظهور هم متأثر از آن است. به علت اهمیت موضوع مهدویت و به سبب دخیل بودن نشانه‌های ظهور در این اصل بررسی و تحلیل روایات این کتاب دارای اهمیت است. این تحقیق ضمن ارائه بخشی از این نشانه‌های ظهور باین «کذب الوقّاتون» از تعیین کردن وقت برای ظهور نهی می‌کند. در بحث علائم ظهور شواهدی از کتب روایی دیگری برای این منظور ارائه شده است. از جمله یافته‌های این پژوهش این است که با تقسیم نشانه‌های ظهور، به دو بخش، علائم حتمیه و غیر حتمیه، بیان می‌شود که علائم قطعی ظهور، پنج فقره بوده و هیچگونه بدائی در آنها نیست و رخ دادنشان قبل ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) حتمیت دارد. اما علائم غیر قطعی ممکن است به حسب شرایط تغییر کرده و یا اصلاً حادث نشوند.

کلید واژگان: آخرالزمان، بحار الأنوار، علائم ظهور.

^۲ دانش پژوه سطح ۳ حوزه علمیه لرستان، bayatehsan13@gmail.com

مقدمه

بدون تردید در دین مبین اسلام ظهور منجی آخرالزمان و مصلح جامعه در شرایطی که آحاد بشر در چنگال ظلم و جور اسیر شده‌است، امری مسلم بوده و اعتقاد به آن از ضروریات دین به شمار می‌رود. مذهب جعفری برخلاف ادیان و مذاهب دیگر از ظهور منجی آخرالزمان مطالب روشن و واضحی را به ارمغان آورده‌است و حتی چگونگی قیام و رخدادهایی که به عنوان علائم ظهور رخ خواهد داد را به شکل مفصل بازگو می‌کند و از آن جا که مسئله ظهور یکی از اصول مهم تشیع می‌باشد و همچنین در عصر حاضر به دلیل وجود مدعیان دروغین ظهور و ارائه علائم خرافی، پرداختن به مباحث مربوط به ظهور اهمیت فراوانی دارد و مشخص نمودن علائم واقعی ظهور کمک شایانی در جلوگیری از شبهه افکنی و تردید در عقاید مسلم شیعه می‌کند، لذا گر از نصوص اسلامی و شیعی معتبر برای فهم مطلب استفاده نشود، ممکن است معاندین و جاهلان با عقاید پوچ، انحرافی و خرافی خود این اصل مهم را به بیراهه بکشانند.

در این زمینه کتب و مقالات مختلفی نوشته شده‌است که می‌توان به کتاب «نشانه‌های شگفت آور آخرالزمان» نوشته محمدجواد مهری اشاره کرد. نویسنده به جهت آگاهی از علائم و نشانه‌های ظهور حضرت ولی عصر (عجل الله) و مباحث مربوط به آخرالزمان، اثر را در چهار فصل تدوین نموده و کتاب خود را با آوردن شعر آغاز کرده‌است. کتاب دیگر به اسم «علائم ظهور» نوشته علی اصغر رضوانی است که به بررسی این مسائل پرداخته‌است: مشکلات احادیث علائم ظهور؛ منشأ اختلاف در فهم علائم ظهور؛ راه صحیح در بررسی علامات ظهور. اثر دیگر مقاله «قرآن و حکومت جهانی امام زمان (عجل الله): علائم ظهور در آیات و روایات» نوشته زهرا خیراللهی و فخری سادات موسوی است. نویسندگان در این مقاله به بررسی برخی از علائم ظهور مانند: سفیانی، خسف، صیحه، قتل نفس زکیه و ... پرداخته‌اند. و مقاله «بررسی تعداد و مصادیق نشانه‌های حتمی قیام حضرت مهدی (ع) در روایات شیعی و نقد برخی از آن‌ها»

نوشته سیدضیاء الدین علیا نسب، سیدمجید نبوی می باشد. نویسندگان پس از واکاوی هفده نشانه‌ی نقل شده در روایات، به این نتیجه می‌رسند که در منابع روایی شیعه، تنها به حتمیت چهار نشانه: خروج سفیانی، خسف بیداء، قتل نفس زکیه و ندای آسمانی، تصریح شده است و قابل اعتنا هستند.

و در انتها مقاله «نشانه‌های ظهور امام زمان (علیه السلام)» به خط حسین الهی نژاد است که نویسنده بعد از بیان اهمیت مسئله به جداسازی نشانه‌های عام و خاص و از طرفی نشانه‌های حتمی و غیر حتمی پرداخته است.

با اینکه آثار فوق از اهمیت و جایگاه والایی برخوردار هستند، اما نوشته پیش‌رو تمایزی که با سایر نوشته‌ها دارد در این است که نویسنده با دقت در کتاب شریف بحار الانوار و بررسی روایات آن به خواننده وسعت و جایگاه حساس این کتاب شریف را در مذهب تشیع را گوشرد می‌کند و دیگر اینکه به علائم پنجگانه حتمی ظهور پر وبال داده و به شکل مختصر نه مورد از علائم غیر حتمی را بیان می‌نماید، و در پایان برای جلوگیری از اینکه شیعه در آخرالزمان به دام دروغ‌گویان نیافتد به روایتی در این زمینه می‌پردازد.

علائم ظهور همان حوادثی را گویند که در آستانه ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در جهان رخ می‌دهند البته فراموش نشود که نشانه و علامت‌های ظهور امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) با شرایط ظهور ایشان متفاوت هستند و مهم‌ترین تفاوت‌های آن دو عبارتند از:

۱. ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به شرایط خود، ارتباط علی وارتباط منطقی داشته و حتی وابستگی حقیقی و واقعی دارد؛ یعنی فقط زمانی ظهور محقق می‌گردد که شرایطش فراهم باشد. ولی علائم و نشانه‌های ظهور این گونه نیستند و امکان ظهور بدون آنها هم فراهم بوده و رخ خواهد داد. البته باید یادآوری کرد که برخی علائم مانند قتل نفس زکیه قبل از ظهور تحقق می‌یابند و در تحقق شرایط مؤثرند؛ ولی بدین معنا نیست که شرط ظهور هستند.

۲. هنگام ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، همه ی شرایط موجود می باشند؛ اما علائم و نشانه‌ها اینگونه نیستند؛ زیرا گاهی نشانه‌ای رخ میدهد و بعد از بین می‌رود و نشانه‌ای دیگر پدیدار می‌گردد. (صدر، تاریخ الغیبه الکبری، ۱۳۸۲ش: ص ۳۹۵)

این نوشته شامل دو بخش است بخش اول شامل علائم حتمی ظهور منجی عالم بشریت است و بخش دوم شامل علائم غیر حتمی ظهور می‌باشد.

این تحقیق با استفاده از روش کتابخانه‌ای و کمک گرفتن از سایت‌های معتبر جمع‌آوری شده‌است.

تعیین زمان ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) آری

یا نه؟

روایات معصومین (علیهم السلام)، ما را از تعیین کردن وقت و زمان یعنی مشخص کردن زمان ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) یا تعیین محدوده زمانی برای ظهور ایشان به شدت نهی کرده‌اند و به شیعیان امر کرده‌اند که هر کس چنین عملی را انجام داد تکذیب کند و دروغ گو بشمارند؛ زیرا این مطلب جزء رموز و اسرار الهی بوده و هیچکس آن را نمی‌داند؛

مهمز یکی از اصحاب امام صادق (علیه السلام) به ایشان عرضه داشت: این مسئله ای که چشم انتظارش هستیم کی خواهد آمد؟ حضرت فرمودند:

ای مهمز! آنها که وقت تعیین کنند دروغ می‌گویند، آنها که عجله کنند هلاک می‌شوند و آنها که تسلیم امر خداوند باشند نجات می‌یابند و به سوی ما باز می‌گردند. (مجلسی، بحار الانوار، ۱۳۸۷ش: ص ۱۰۲)

اگر کسی وقتی از جانب ما برای ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) نقل کرد، از تکذیب کردن او نترس! چرا که ما برای احدی تعیین وقت نمی‌کنیم. (همان ص ۱۰۳)

وقتی فضیل از امام باقر(ع) می‌پرسد که آیا این مسئله وقت مشخص دارد؟ حضرت سه مرتبه می‌فرماید: آنها که وقت تعیین می‌کنند دروغ می‌گویند. (همان، ص ۱۰۴)
ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟ منزل آن مه عاشق کش عیار کجاست؟
(حافظ شیرازی، دیوان و فال نامه حافظ شیرازی، ۱۳۹۰ش: ص ۲۶)

۱. علائم حتمی ظهور:

پنج مورد از علامت های ظهور در بسیاری از روایات که متواتر هم هستند؛ از علائم و نشانه های قطعی و صد در صدی ظهور آمده اند که عبارتند از:

صدا و صیحه آسمانی مبتنی بر حَقانیت امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، خروج سید خراسانی و یمانی، به شهادت رسیدن نفس زکیه، بلعیده شدن سپاه سفیانی در زمین در منطقه ای بنام بیداء (بیابانی ما بین شهر مدینه و شهر مکه). (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۲۰۴)

این پنج نشانه در روایات اسلامی از نشانه های حتمی شمرده شده اند و هیچ احتمال خطا و بدایی در مورد تحقق آنها رخ نداده است در غیر این صورت خلاف حتمیت آنها بود. این نشانه ها واقعا با مسئله ظهور ارتباط دارند و هر پنج تا مقارن با ظهور حضرت به وقوع می پیوندند.

در تقویت کلام فوق این مطلب هم از منبع دیگری غیر از بحارالانوار آماده شده است: امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: پنج امر قبل از قیام قائم از نشانه‌ها است: صیحه و سفیانی و خسف در بیداء و خروج یمانی و قتل نفس زکیه. (طوسی، کتاب الغیبه، ۱۳۸۷ش: ص ۴۳۶)

بررسی تک تک نشانه های حتمی ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف):

۱,۱. خروج سفیانی

با بررسی روایات آشکار می‌شود که سفیانی فردی است از دودمان و فرزندان ابوسفیان که از سرزمینی در شام قدیم قیام می‌کند و جمع بزرگی از مسلمانان را فریب میدهد

و بخش گسترده ای از ممالک اسلامی را تصرف می‌کند در شهر کوفه و نجف به قتل عام شیعیان پرداخته و برای یافتن و کشتن ایشان صله و جایزه می‌گذارد. زبان روایات در مورد مدّت زمان حکومت سفیانی مختلف است که در برخی از روایات از هفت ماه تا نه ماه را بیان کرده اند. (ابن بابویه، کمال الدین و تمام النعمه، ۱۳۸۲ش: ج ۲، ص ۵۵۷)

علّامه مجلسی آورده اند: علّت این مغایرت در زمان احتمال دارد، که یاتقیّه و یا بداء بوده باشد... (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۲۱۶)

جمعی از علما بر این باورند که «سفیانی» نام فرد معینی نبوده؛ بلکه فردی است که در زمان ظهور، خروج می‌کند و در صفات عملی و رفتاری همچون ابوسفیان است. (سلیمیان، فرهنگ نامه مهدویت، ۱۳۸۸ش: ص ۱۱۵)

امام سجاد علیه السلام فرمود:

ظهور قائم، از ناحیه خداوند، قطعی و خروج سفیانی نیز، از جانب خداوند قطعی است و قائمی جز با سفیانی وجود ندارد. (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۸۲)

بعض محققین قائلند که سفیانی، یک شخص نیست؛ و احتمالاً دو نفر است. یکی از این دو تن در سرزمینی بنام زوراء قیام می‌کند که همان بغداد است در لسان روایات و به قتل می‌رسد و فرد دیگر در منطقه شام خروج می‌کند. (هاشمی شهیدی، زمینه سازان انقلاب جهانی مهدی، ۱۳۸۲ش: ص ۶۰-۲۸)

عبدالملک پسر اعین می‌گوید: از امام باقر (علیه السلام) پرسیدم: می‌ترسم که امام عصر حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) زود بیایند و ظهور کنند به شکلی که سفیانی نباشد. حضرت پاسخ دادند:

والله نه. سفیانی از حتمیاتی می‌باشد که حتماً رخ خواهد داد و خواهد آمد (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۲۴۹).

نتیجه گرفتیم که: امور دو نوع هستند یا موقوفه اند و یا حتمیه، و خروج سفیانی از جمله حتمیاتی است که بدون شک رخ خواهد داد.

در مورد قطعیت قیام سفیانی نیز روایاتی بیان شده است که عبارتند از:

حمران بن اعین از امام باقر(ع) راجع به آیه :

ثم قضی اجلاً و اجلاً مسمی عنده(انعام:۲)

سوال میکند. حضرت پاسخ می دهند: دو اجل وجود دارد: اجل محتوم و اجل

موقوف

۱- اجل محتوم چیست؟ اجلی را گویند که غیر آن نخواهد شد و قطعی است.

۲- و اجل موقوف چیست؟ در موقوف مشیت الهی در رابطه با آن جاری می گردد

و امیدوار هستم که خروج سفیانی جزء آن موقوف ها باشد.

اما والله که اینطور نیست و سفیانی جزء محتومات است.(مجلسی،

بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۲۴۹)

۲,۱. صیحه آسمانی

ندایی آسمانی است که نام امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را به گوش

همه مردم در سراسر بلاد اسلام و کفر می رساند. این صدای بلند و صیحه آسمانی از حضرت

جبرئیل (علیه السلام) است که گفته شده در شب بیست و سوم ماه مبارک رمضان به گوش

همه می رسد و هر انسانی در روی زمین آن را به گوش خود می شنود. (صافی گلپایگانی،

منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر، ۱۳۷۸ش: ص ۴۴۹).

۳,۱. قتل نفس زکیه

در روایات اسلامی آمده است، که نفس زکیه سیدی است خوب و پاکدل که در

میان رکن و مقام در شهر مکه مکرمه به فیض شهادت می رسد. و گفته اند که شهادت او از

نشانه های حتمی ظهور است.(مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۲۰۴)

و در روایتی آمده است که، پانزده روز بعد از شهادت نفس زکیه، امام عصر حضرت

مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) ظهور می کند (همان، ص ۱۹۲). و در روایت معصوم

گوششانی مهدی عصر ظهور در آن روز با تکیه بر روایت بحارالانوار

(علیه السلام) آورده اند که نفس زکیه سفیر مهدی موعود (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به سوی مردم مکه است.

در بعض روایات نفس زکیه از نسل امام حسن مجتبی (علیه السلام) و بنابر برخی دیگر، از نسل سید الشهداء امام حسین (علیه السلام) است. (همان، ص ۳۰۷)

۴,۱. خروج یمانی و خراسانی

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

سه کس در یک سال و در یک روز قیام می کنند، خراسانی و سفیانی و یمانی و در بین این سه پرچم بهترین پرچم‌ها از یمانی است: زیرا پرچمی است که به حق دعوت می کند. (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۱۱۰)

یمانی

امام باقر (علیه السلام) در ضمن یک حدیث طولانی می فرماید: خروج سفیانی و یمانی و خراسانی در یک سال و یک ماه و یک روز واقع خواهد شد، با نظام و ترتیبی همچون نظام یک رشته که به بند کشیده شده، هر یک از پی دیگری... در میان پرچم‌ها، راه‌نماتر از پرچم یمانی نیست، که آن پرچم هدایت است؛ زیرا دعوت به صاحب شما می کند، و هنگامی که یمانی خروج نماید، خرید و فروش سلاح، برای مردم و هر مسلمانی ممنوع است، و چون یمانی خروج کرد، به سوی او بشتاب، که همانا پرچم او پرچم هدایت است و هیچ مسلمانی را روا نباشد که با آن پرچم مقابله نماید؛ پس هر کس چنین کند، از اهل آتش خواهد بود؛ زیرا او به سوی حق و راه مستقیم فرا می خواند (نعمانی، الغیبه، ۱۳۵۹ش: ص ۲۹۶).

سید خراسانی

مکان قیام سید خراسانی مشخص نشده، ولی با توجه به این که واژه «مشرق» انصراف به قسمت‌های شرقی سرزمین‌های اسلامی دارد، می توان گفت محل خروج خراسانی، نمی تواند مکانی فراتر از مرزهای کشورهای اسلامی باشد و در باب مقصد خراسانی روایات چنین گفته اند: حتماً بنی عباس به حکومت می رسند و بعد از آن دچار تفرقه و تشتت خواهند

شد. تا این که «خراسانی» از مشرق و «سفیانی» از مغرب بر آنان خروج می کنند. هر دو مانند اسب شرط بندی شده، از یکدیگر سبقت می گیرند تا خود را به کوفه برسانند. در نتیجه بنی عباس به دست یکی از این دو نابود خواهند شد به گونه ای که حتی یک نفرشان زنده نخواهد ماند. (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۲۳۴).

پرچم های سیاه از جانب خراسان

حرکت پرچم های سیاه از سمت خراسان، یکی از علامات ظهور به شمار رفته است. در روایات آمده است: از سه چیز انتظار فرج داشته باشید: ایجاد اختلاف بین اهل شام، پرچم های سیاه از خراسان و ترس در ماه رمضان (نعمانی، الغیبه، ۱۳۵۹ش: ص ۲۵۱)

۵.۱. خسف در بیداء

خَسْفِ بیداء، یا خسف در بیداء، از نشانه های ظهور است همان طور که در روایت بالا از کتاب بحارالانوار به آن اشاره شد و در انتها به نابودی لشکر سفیانی در بیداء (مکانی بین مکه و مدینه) اشاره دارد. بنا بر روایات، این لشکر برای جنگ با امام مهدی (عج) عازم مکه می شود.

با دقت در روایات به نظر می رسد که مسئله خسف حدوداً یک ماه بعد از ظهور واقع می شود. زیرا در روایت داریم که وقتی سفیانی بر پنج شهر (فلسطین، اردن، دمشق، حلب و حمص) مسلط می شود نه ماه حکومت می کند. (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۱۴۱)

روایتی ذیل قضیه خسف بیداء را به شکل مختصر بیان می کند که:

یکی از بازماندگان ماجرای خسف که در متون روایی با نام «بشیر» یاد شده است، خدمت امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در مکه میرسد و حضرت (علیه السلام) در مسجد الحرام و نزدیک به کعبه هستند. او در حالی که صورتش به عقب برگشته است به حضور ایشان میرسد و عرض می کند: من بشیرم. یکی از ملائکه به من فرموده است که محضر

شما برسم و این خبر را به شما بدهم که: لشکر سفیانی به هلاکت رسیده است و همه آنها در سرزمین بیداء و در زمین آن ناحیه فرو رفته اند.

و بعد حضرت می فرماید: داستان خودت و برادرت را توضیح بده. عرض می کند که برادرم و من عضو لشکریان سفیانی بودیم که شهرها را از دمشق تا زوراء و هم چنین شهر کوفه را ویران کردیم. بعد به مدینه آمدیم و این شهر را نیز نابود کردیم و حتی مسجد نبوی را خرد کردیم و مرکب های سواری خود را در روضه نبوی بستیم و بعد از شهر مدینه با سپاهی مجهز با هدف تخریب بیت الله الحرام و کشتار مردم حرکت کردیم. چون به سرزمین بیداء رسیدیم مدتی در آن مکان توقف کردیم. ناگهان صدایی بلند شد و گفت: ای سرزمین بیداء! ستمگران را در کام خویش فرو برده، هلاک کن. سپس تمامی لشکریان در زمین فرو رفتند و فقط من و برادرم زنده ماندیم که ناگهان فرشته ای نمایان شد و به صورت من و برادرم آنچنان محکم کوبید که چهره هر دوی ما به عقب برگشت و به برادرم فرمان داد به طرف سفیانی برو و خبر هلاکت لشکرش را به او بده و به من هم فرمان داد به نزد جنابتان بیایم و بشارت نابودی سپاه سفیانی را به شما بدهم و به دست بابرکت شما توبه کنم که به این نحو خدا توبه من را خواهد پذیرفت. سپس حضرت توبه او را می پذیرد و دست مبارکش را بر چهره بشیر می کشند و به حالت اول باز گشته و بعد با حضرت بیعت می کند و همراه ایشان خواهد بود. (مجلسی، بحار الانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۳، ص ۱۰)

۲. علایم غیر حتمی ظهور

بعضی از نشانه های ظهور قبل از ظهور، بطور مشروط رخ می دهند؛ یعنی اگر مقتضی آنها موجود و موانع مفقود باشد، تحققشان حتمی خواهد بود. در میان نشانه ها و علایم، آنچه حتمی شمرده شده، جزء محتومیات هستند و غیر از آنها که گروه بسیاری از علایم را تشکیل می دهند جزء علایم غیر حتمی شمرده می شوند. به او ایمان آورد. (مجلسی، بحار الانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۱۹۲)

۱،۲. دجال

«دجال» یعنی انسان فریبکار و به فردی می گویند که حق و حقیقت را می پوشاند و باطل را به شکل حق درمی آورد بنابر روایات اسلامی، او مردی ظالم و فریبکار است که قبل ظهور خروج نموده و بسیاری از مردم را می فریبد. (طریحی، مجمع البحرین، ۱۳۷۵ش: ج ۲، ص ۱۱)

از امام صادق (علیه السلام) منقول است که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمودند: هر که ما اهل بیت را دشمن دارد خداوند او را یهودی برانگیزد. پرسیدند: یا رسول الله! اگر چه شهادتین بگویند؟ فرمودند: بله. در نتیجه دو کلمه شهادت (اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا رسول الله) فقط جان او محفوظ می ماند و یا از پرداخت جزیه معاف می شود. سپس ادامه دادند: هر کسی که ما اهل بیت را دشمن بدارد خداوند او را یهودی برانگیزد. پرسیدند: چگونه ای رسول خدا؟ فرمودند: اگر زمان دجال را دریابد به او ایمان آورد.

خروج دجال را برخی روایات از علائم ظهور دانسته اند و برخی دیگر از علائم قیامت. علامه مجلسی خروج دجال را از نشانه های برپایی قیامت نیز میدانند. (مجلسی، بحار الانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۲۰۹)

۲.۲. فقط نامی از اسلام و قرآن باقی می ماند

رسول خدا صلی الله علیه و آله در روایتی در مورد نشانه های ظهور مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) می فرماید:

بزودی زمانی بر امت من فرارسد که از قرآن جز رسم و از اسلام جز اسم باقی نماند آنان به نام مسلمانان خوانده می شوند در حالی که دورترین مردم از اسلام اند مساجد آنان آباد و از هدایت خراب (خالی) است فقهای آن زمان بدترین فقها در زیر آسمان اند فتنه از ایشان آغاز می شود و به آنان باز می گردد. (مجلسی، بحار الانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۱۹۰)

دیگر نشانه های غیر حتمی

اما برخی از نشانه های غیر حتمی دیگر:

گوشه های قومی عظیم ظهور در آن زمان با تکیه بر روایت بحار الانوار

۲.۳. گسترش ظلم و ستم و فزونی فساد در روی زمین. (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش:

ج ۵۲، ص ۲۵۶)

۴.۲. ظهور آتشی در آسمان. (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲، ص ۲۴۰)

۵.۲. زلزله بزرگ در شام (همان، ۲۱۶)

۶.۲. جنگ‌های پشت سر هم و قتل عده زیادی از مردم در سراسر جهان (صافی

گلپایگانی، منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر، ۱۳۷۸ش: ص ۵۶۰).

۷.۲. طلوع علم و گسترش یافتن دانش در شهر قم (همان، ۴۴۳)

۸.۲. گرفتن ماه و خورشید در ماه رمضان. (مجلسی، بحارالانوار، ۱۳۸۷ش: ج ۵۲،

ص ۴۴۰)

۹.۲. شراب را آشکارا می نوشند و برای نوشیدن شراب کنار می نشینند و از خداوند

نمی هراسند. (عارف، نگرشی بر اخبار و علائم ظهور حضرت مهدی عجل‌الله فرجه الشریف، ۱۳۸۳ش:

ص ۶۴)

۱۰.۲. طلوع ستاره‌ای درخشان در مشرق که چون ماه می درخشد، پس از طلوع این

ستاره دو طرف آن خم می شود به حدی که نزدیک است به هم برسد. (خزاعی، الفتن و

الملاحم، ۱۴۲۴ق: ص ۲۳۰)

۱۱.۲. ویران شدن شهر بصره هم یکی از نشانه های غیر حتمی ظهور می باشد. البته

در کم و کیف ویران شدن آن روایات مختلفی وارد شده است، مثل: فرو رفتن شهر بصره به

تنهایی در زمین و یا غرق شدن آن در آب بر اثر سیلاب و باران های شدید و یا خسف (همان

فرو رفتن و ناپدید گشتن) آن به همراه فرو رفتن و ناپدید شدن شهرهای دیگر از جمله شهر

ری در ایران و روستایی از توابع شام به نام روستای خرشنا. (امین، اعیان الشیعه، ۱۴۲۱ق:

ص ۷۳).

۱۲.۲. شکسته شدن سد یاجوج و ماجوج. (جزایری، قصص الانبیاء، ۱۳۹۰ ش:

ص ۱۵۶).

۱۳،۲ دو مرتبه کسوف یا خورشید گرفتگی در ماه مبارک رمضان (ابن طاووس،

التشريف باليمن في التعريف بالفتن، ۱۴۱۶ ق: ص ۱۰۸).

بعد از بیان چندی از علائم ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) زمان آن آمده است که از مدعیان دروغین که در هر زمان با تعیین وقت ظهور سبب یاس و ناامیدی مسلمانان و پیروان اهل بیت (علیهم السلام) شده و یا حتی با دروغ پردازی سعی در فریب مردم و عملی کردن اغراض شیطانی خود دارند پرده برداشت و با فراگرفتن مطلب ذیل آن ها را رسوا کرد.

نتیجه گیری:

بررسی علائم و نشانه های ظهور از مباحث مهم در زمینه مهدویت است.

هدف از این مقاله این است که بنابر کتاب شریف بحار الانوار فقط پنج مورد از نشانه های ظهور و محتوم و قطعی هستند و ضرورتاً در نزدیکی ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) رخ میدهند، که این پنج مورد عبارتند از: خروج سید خراسانی و یمانی، صیحه آسمانی مبنی بر حقانیت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، شهادت نفس زکیه، فرو رفتن سپاهیان سفیانی در منطقه بیداء که بیابانی است بین مدینه و مکه.

نتیجه بخش ابتدایی تحقیق این است که: علائم پنج گانه ظهور را احادیث از علایم حتمی شمرده اند و هیچ احتمال بدایی در مورد تحقق آنها نداده اند و گرنه خلاف حتمی بودن آنها می شد و در بین این نشانه ها خروج سفیانی بسیار مورد توجه ائمه اطهار بوده است و بعضی از محققین اعتقاد دارند که «سفیانی» نام فرد مشخصی نیست؛ بلکه کسی است که در آستانه ظهور، خروج می کند و در صفات اخلاقی و عملی او همانند ابوسفیان است.

بعد از بیان بررسی نشانه های حتمی به علائم غیر حتمیه که در روایات آمده باید

پرداخت

و نتیجه قسمت دوم این شد که، بعضی از نشانه های ظهور که قبل از ظهور هستند،

بطور مشروط رخ می دهند؛ یعنی اگر مقتضی آنها موجود و موانع مفقود باشد، تحقیقشان

حتمی خواهد بود. مانند: دجال، آمدن زمانی که فقط نامی از اسلام و قرآن باقی می‌ماند، گسترش ظلم و فساد در جهان، گرفتن ماه و خورشید در ماه رمضان، ظهور آتشی در آسمان و ...

بعد از بیان این مطلب باید دانست، اگر بعضی از این نشانه‌ها به وقوع پیوست مانند قرن اخیر که بعضی از نشانه‌ها به وقوع پیوسته مانند: جنگ‌های پی‌درپی و مرگ بسیاری از مردم جهان، ظهور و گسترش علم و دانش در قم، بالا گرفتن ظلم و فساد در جهان و ... نباید به تعیین وقت ظهور بیانجامد و یا عده‌ای سود جو با وعده‌های پوچ شیعیان و مسلمانان رو ناامید و مایوس کنند، در روایات شیعه با شدت و قوت از تکذیب تعیین کنندگان ظهور بیان آمده است.

فهرست منابع:

۱. قرآن کریم
۲. ابن بابویه، محمد ابن علی، «کمال الدین و تمام النعمه»، مترجم: منصور پهلوان، چ ۵، نشر مسجد مقدس جمکران، قم، ۱۳۸۲.
۳. ابن طاووس، علی بن موسی، «التشریف بالمنن فی التعریف بالفتن»، چ ۱، نشر موسسه فرهنگی صاحب الامر، قم، ۱۴۱۶ ق
۴. امین، سید محسن، «اعیان الشیعه»، چ ۱، نشر دارالتعارف، بیروت، ۱۴۲۱ ق.
۵. جزایری، نعمت الله، «قصص الانبیاء»، مترجم: صادق حسین زاده و حسین حسن زاده، چ ۱، نشر اجود.، قم، ۱۳۹۰.
۶. حافظ شیرازی، شمس الدین، «دیوان و فال نامه حافظ شیرازی»، چ ۹، نشر گلپا، تهران، ۱۳۹۰.
۷. خزاعی، نعیم بن حماد، «الفتن و الملاحم»، چ ۱، نشر مکتبه الحیدریه، قم، ۱۴۲۴ ق.

۸. سلیمیان، خدامراد، «فرهنگ نامه مهدویت»، چ ۲، نشر بنیاد فرهنگی مهدی موعود. تهران، ۱۳۸۸.
۹. صافی گلپایگانی، لطف الله، «منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر»، نشر آستان مقدس حضرت معصومه (سلام الله علیها)، قم، ۱۳۷۸.
۱۰. صدر، محمد، «تاریخ الغیبه الكبرى»، مترجم: حسن افتخار زاده، چ ۲، نشر نیک معارف، تهران، ۱۳۸۲.
۱۱. طریحی، فخرالدین، «مجمع البحرین»، محقق: احمد حسین اشکوری، چ ۳، نشر مکتبه المرتضویه، تهران:، ۱۳۷۵.
۱۲. طوسی، محمد ابن حسن، «کتاب الغیبه»، مترجم: مجتبی عزیزی، چ ۲، نشر مسجد مقدس جمکران، قم، ۱۳۸۷.
۱۳. عارف، علی اکبر، «نگرشی بر اخبار و علائم ظهور حضرت مهدی عج»، چ ۲، نشر دار النور، قم، ۱۳۸۳.
۱۴. مجلسی، محمد باقر، «بحار الانوار»، چ ۴، نشر کتاب فروشی اسلامیة، تهران، ۱۳۸۷.
۱۵. نعمانی، محمد ابن ابراهیم، «الغیبه»، مترجم: سید احمد فهری زنجانی، چ ۱، نشر دار الکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۵۹.
۱۶. هاشمی شهیدی، سید اسدالله، «زمینه سازان انقلاب جهانی مهدی»، چ ۲، نشر پرهیزگار، قم، ۱۳۸۲.